

Hititçe Çivi Yazılı Belgelere Göre ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- Üzerine Bazı Gözlemler

Zekiye Nihan KIRÇIL
Bağımsız Araştırmacı
nihanozgunkircil@outlook.com
ORCID ID: 0000-0002-7214-9571

Araştırma Makalesi

DOI: 10.31592/aeusbed.1346135

Geliş Tarihi: 18.08.2023

Revize Tarihi: 07.03.2024

Kabul Tarihi: 29.03.2024

Atıf Bilgisi

Kırçıl, Z. N. (2024). Hititçe çivi yazılı belgelere göre ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- üzerine bazı gözlemler. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 59-75.

ÖZ

M.Ö. 2.binyılda Anadolu’da hüküm sürmüş Hititlerin geride bıraktıkları Hititçe çivi yazılı metinlerde çeşitli mimari yapıların adlarıyla karşılaşmaktayız. Bu yapıların arasında ise ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- yer almaktadır. ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- kelimesinin kutsal bir alan, binanın bir bölümü, doğumhane, tapınak gibi çeşitli anlamları bulunmaktadır. ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- ile Hurrice ve Akadça “hamri, hamarri”, Luvice “hamrit”, Hititçe “hamri” gibi kelimeler kullanılmıştır. Orta Hitit dönemine ait olan bir metinde ise ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī ile hamri kelimelerinin birlikte kullanıldığı görülmüştür. Hurrice “šin-” kökünden türetilen ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-, zamanla Hurri ve Babil topraklarında kutsal bir mekân olarak sayılmıştır. ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- yapısında genellikle günahlardan arınmak, adak adamak gibi ritüeller gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte Hititçe kaynaklarda bir yer adı olarak ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī Dağı da geçmektedir. Adı geçen dağın lokalizasyonu hakkında kesin bir bilgi olmasa da ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī Dağı’nın Kizzuwatna bölgesinde yer aldığı ve Amanos Dağları ile eşitlenebileceği fikri öne sürülmüştür. Kral ve kraliçelerin önem verdiği ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- yapılarının kendi tanrıları bulunmakta ve bu tanrıların öfkelenmemeleri için çeşitli ritüeller gerçekleştirilmektedir. Kimi zaman yeraltı dünyasına da ait olduğu düşünülen ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-’lerin genel anlamda kötülüğü uzaklaştırmaya hizmet eden mekanlar olduğunu ifade edebiliriz.

Anahtar Kelimeler: ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-, Hitit yapısı, Hititçe Çivi yazılı metinler.

Some Observations on ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- According to Hittite Cuneiform Documents

ABSTRACT

In the Hittite cuneiform texts left behind by the Hittites who ruled in Anatolia in the 2nd millennium BC, we encounter various architectural structures. Among these structures is ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-. The word ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- has various meanings such as a sacred area, part of a building, maternity ward, temple. ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- is used with words such as “hamri, hamarri” in Hurrian and Akkadian, “hamrit” in Luwian, and “hamri” in Hittite. In a Middle Hittite text, the words ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī and hamri are used together. ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-, derived from the Hurrian root “šin-”, was regarded as a sacred place in Hurri and Babylonian lands over time. In ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-, rituals such as cleansing from sins and making offerings were generally performed. However, mount ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī is mentioned as a place name in Hittite sources. Although there is no definite information about the localization of the mountain, it has been suggested that Mount ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī is in the Kizzuwatna region and can be equated with the Amanos Mountains. The ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-structures, which kings and queens attach importance to, have their own gods, and various rituals are performed to prevent the anger of these gods. We can say that ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-s, which are sometimes thought to belong to the underworld, are places that serve to ward off evil in general.

Keywords: ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-, Hittite structure, Hittite cuneiform texts.

Giriş

Hititçe çivi yazılı belgelerde çeşitli yapı adları ve bunların işlevleri hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Bu yapıların arasında yer alan ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī-, genel anlamda “kutsal bir alan, bir bina veya binanın bölümü, doğumhane, doğum odası/evi, tapınağın doğum evi, tapınak, tapınakta ritüel eylemlerin gerçekleştirildiği bir kapı yapısı, tartışmalı işlevi olan bir bina tapınağı kompleksi, kutsal bir bina, tapınağın bir bölümü, tapınağın önündeki sütunlu kısım”, ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- ağacı” olarak bilinmektedir (Beckman, 1983, s. 113; Erginöz, 1999, s. 266; Friedrich, 1952-1954, s. 193; Güterbock, Hoffner ve Hout, 2013, s. 375; Haas, 2003, s. 13 dipnot 62; Haas ve Wilhelm, 1974b, s. 37; Laroche, 1960, s. 197; Melchert, 1993, s. 194; Tischler, 2001, s. 151; Tischler, 2008, s. 171; Ünal, 2016, s. 636).

šınapši, Hurrice “iki, çift, ikinci” anlamına gelen *šin-* kökünden türetilmiş bir kelimedir (Richter, 2012, s. 380). Bu kelime, Nuzi belgelerinde dava ile ilgili konularda geçerken Hurri kökenli Hititçe belgelerde ise bir yapıyı anlatmak için kullanılmıştır.

Hititçe çivi yazılı belgelerde *šınapši* ile Hurrice ve Akadça “*hamri*, *hamarri*”, Luvice “*hamrit*”, Hititçe “*hamri*” (Schwemer, 2001, s. 255 ve dipnot 1776; Richter, 2012, s. 123) gibi kelimeler birlikte geçmektedir. Ayrıca *Tešup*’un tapınım yerlerinden olan *hamri* yapısı, Anadolu’da Asur Ticaret Kolonileri Çağından itibaren bilinmektedir. Bu yapı, daha sonra tüm Hurri topraklarında ve Babil’de kutsal bir yer olarak sayılmıştır. *hamri* “*Hurri* kült yeri, kutsal bölge, kült evi” anlamlarında da kullanılmıştır (Tischler, 2001, s. 37). Orta Hitit dönemine ait olan ve *kaluti*/tanrılar dizisi olduğu düşünülen bir metinde de *šınapši* ile *hamri* birlikte yer almıştır (KBo 17.89+KBo 34.203 CTH 664 IV 1-2. Transkripsiyon için bkz. Wegner, 2002, s. 304). I.*Hattušili*’nin yıllıklarında anlatılan *Haššu(wa)* seferinde *hamri* yapısı şu şekilde geçmektedir: “ALAM^{HLA} KÜ.BABBAR Ú KÜ.GI 2 *ha-am-ma*-[ri] ... / gümüştan ve altından heykelleri, iki *hamri* (evini?) ...” (Metin için bkz. KBo 10.1 öy. 39 satır 13. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. Devecchi, 2005, ss. 46-47). Bu metinde determinatifsiz olarak geçen *hamri*, I.*Hattušili*’nin *Haššu(wa)*’dan getirdiği bir yapı modeli olarak bilinmektedir (Haas, 1981, s. 11 dipnot 52; Haas, 1994, s. 562; Haas, 1974, s. 116; Popko, 1978, s. 31; Schwemer, 2001, s. 254). Bu yapının genellikle yemin ve hukuki durumlarla bağlantılı bir kurum olduğu düşünülmüş ve şehir dışında yer aldığı belirtilmiştir. Arınma ritüellerinde gerçekleştirilen kuşların kurban edilmesi/yakılması, tapınakta veya tapınak dışında belirlenmiş yerlerde gerçekleştirilmekte ve böylece olumsuzluk içeren konular uzaklaştırılmak istenmiştir (Haas, 1998, ss. 5-6; Wilhelm, 1994, s. 74). Or.91/101 numaralı belgede, *hamri* yapısında gerçekleştirilen bir ritüelde, ^{DÉ.A, DU} ve ^{DINGIR} ^{MES} ^{LÚ} ^{MES} için kuşların kurban edildiği öğrenilmektedir (Reyhan, 2016, s. 33). Bu bağlamdan yola çıkarak *hamri* ve *šınapši* yapılarının kötülüğü uzaklaştırmaya hizmet eden şehrin dışında yer alan kutsal yapılar olduğunu ifade edebiliriz.

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmada, Hititçe çivi yazılı metinlerde farklı determinatiflerle (É ve GIŠ) karşımıza çıkan *šınapši-* kelimesinin kökeni, anlamı, kelimenin geçtiği Hititçe çivi yazılı metin yerleri ve bu metin yerlerine göre kelimenin anlamı hakkında bugüne kadar elde edilen bilgilere ilaveten yeni bilgilerin tarafımızdan sunulması amaçlanmıştır. Hititçe çivi yazılı metinler sayesinde incelenen *šınapši-* kelimesinin anlamı ve fonksiyonunun böylelikle daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın incelenmesinde, öncelikle *šınapši-* kelimesinin geçtiği Hititçe çivi yazılı metinler toplanmıştır. Ardından bu çivi yazılı metinlerin konuları belirlenmiş, daha sonra söz konusu bu metinlerin transliterasyon ve tercüme yapılmış ve incelenen Hititçe metinlerden yola çıkılarak *šınapši-* kelimesi hakkında yorumlara yer verilmiştir.

Araştırma Etiği

Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir araştırmayı içermemektedir.

Hititçe Çivi Yazılı Metinlerde *šınapši-* Kelimesi

İmparatorluk dönemine tarihlendirilen büyük ihtimalle kraliyet ailesine mensup birkaç kadının faaliyetleriyle ilgili bilgi aktaran KUB 56.19 numaralı metinde, *šınapši* yapısı geçmektedir. Metnin incelediğimiz bölümü, doğum esnasında adak ve arınma ile ilgilidir. Aynı bölümde *šınapši* yapısında doğumla ilgili bir sonuç fal vasıtasıyla öğrenilmek istenmiştir.

KUB 56.19 (Tischler, 2016, s. 28; Ünal, 2003, ss. 384-387)

öy.II

1 nu wa-aš-ta-nu-e-er na-an har-na-a-i ú[?][-wa-te-er[?]]

2 nu DUMU.MUNUS ku-iš mi-ya-ri nu e-ku[?]-zi a-pí-e[-ya]

3 SAG.DU-az pa-a-i pa-a-i-ma-at ku-e-da-ni [pé-di]
4 na-at-za a-ri-ya-še-eš-šar i-ya-mi nu ma-a-an
5 Éši-nap-ši DÜ-mi na-aš ma-a-an a-pi-ya SIXSÁ-ri
6 ma-a-na-aš I-NA URU Ka₄-ti-ya-ma SIXSÁ-ri
7 na-an I-NA URU Ka₄-ti-ya pa-a-i [

öy.II

1 Ve onu günah olarak gördüler. Onu doğum taburesine ge[tirdiler].
2 Dünyaya gelen kız çocuğu içmek (emmek) ister mi?
3 O (anne ona) bizzat (besin) verecek. Ama hangi [yerde] ona (besini) verecek?
4 Onu fal (vasıtasıyla) öğreneceğim. Eğer
5 (fali) *šinapši* evinde onu (fali) orada fal vasıtasıyla tespit edersem,
6 eğer *Qatiya* kentinde (fali) fal vasıtasıyla tespit edersem,
7 onu *Qatiya* kentinde vereceğim.

Orta Hitit dönemine ait *Hurri-Kizzuwatna* geleneğini taşıyan KBo 17.65 numaralı metnin konusu hamilelik ritüelidir. Metnin bu kısmı, çeşitli dini sorumlulukları yerine getirmek ve tanrının desteğini almak için anne adayının *šinapši* evinde yaptığı bazı eylemler aktarılmaktadır. Çoğunlukla büyü ritüellerinde kullanılan kuşların yakılması, çivi yazılı belgelerde açıkça ifade edilmese de bu kuşlar yeraltı tanrılarına hizmet için yakılmaktadır. Aynı zamanda kirliliği yeraltına göndererek günahtan arınma anlamına da gelmektedir (Wilhelm, 1994, s. 74). *šinapši* evinde kuşların yakılması, bu yapının özel bir mekân olduğunu göstermektedir.

KBo 17.65+ (Beckman, 1983, ss. 140-141; Mouton, 2008, ss. 112-113, 118)

ay.

14 [ma-ah-ha-an²-m]a-aš-ši [a-pé-e-e]l ŠA DINGIR^{LIM} šar-la-at-ta ke-el-di-ya-[y]a pi-ra-an
15 nu-za-kán [hu-]u-ma-an [i-ya-z]i ma-a-aš-ši ŠA Éši-nap-ši-aš-ša ku-it [()]
16 SÍSKUR kal-la-a[r ha-an-da²-a]n e-eš-zi nu-za-kán a-pa-a-at-ta [i-y]a-zi

17 ma-ah-ha-an-ma-za-kán MUŠ[EN^{HLA} wa-a]r-nu-zi nu-za-kán ku-it ku-it ŠA É[ši-na-a]p-ši
18 ut-tar te-eš-hi-it ú-wa-an-[na e-eš-z]i² ku-i-ta-aš-ši-kán ma-ah-ha-an ZI-ni an-[d]a
19 nu-za a-pé-e-d[a-]ni ud-da-n[i-i] I-[NA] Éši-nap-ši MUŠEN^{HLA} pi-ra-an ar-ha [wa-a]r-
nu-zi

20 nam-ma-za I-NA Éši-na-ap-ši[ke-el-d]i-ya ši-pa-an-ti nu-za I-NA Éši-na-ap-[ši] e-iz-za-zi
21 na-aš-ta MUNUS-za I[Š-]TU É.DINGIR^{LIM} p[a-ra-a ú-i]z-zi pi-ra-an-ma a-aš-ki^{NINDA} a-a-
an-ta pá-r-ši-[y]a-an
22 na-at^{NINDA} pá-r-šu-u[l-]li-e-eš i-en-[zi] ...

ay.

14 [Fak]at tanrının övgü [v]e sağlık (istekleri) (onun) önüne (geldiğinde),
15 [(o) hep]sini [yap]ar. Fakat (onun için) *šinapši* evinin [()]
16 (bazı) adaklar [gerçekten kötü] ise (o) bunları da [yerin]e getirir.

17 Fakat (o) kuş[ları yaktı]ğı zaman, [*šina*]pši evinin her(bir)
18 meselesi rüya ile gel[miş olsun]. Herhangi bir şey ruhunda (görünürse)
19 o mesele[ye] *šinapši* ev[indeki] kuşlar tamamen ya[na]r.

20 Ayrıca *šinapši* evinde [sağl]ık (için) kurban sunar. *šinapši* evin[de] yemek yer.
21 Daha sonra kadın tapınak[ta]n] dı[şarı çık]ar. Öndeki kapıya sıcak ekmek kırılmı[ş](tır).
22 Ve onu ekmek kırıntıları (haline) getir[irler]. ...

Kral ve kraliçenin *Hattuša*'dan *Kizzuwatna*'ya düzenledikleri dini bir geziyle ilgili olan *Kizzuwatna* ritüel metninde, kral ve kraliçenin arındığı yerin *Kizzuwatna* kentindeki Fırtına Tanrısının tapınağındaki *šinapši* yapısının olması dikkat çekmektedir. Kral ve kraliçenin güneş doğduğunda *šinapši* yapısında arınması bu yapının temizlenmek veya günahlardan arınmak için kullanıldığına da işaret etmektedir. Fırtına Tanrısı ile Tanrıça *Hepat*'a ait *šinapši* evlerindeki kadın ve erkek tanrılara kurban sunumları bu bölümde detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bu metinde *šinapši* evine bir kültür

nesnesi olan *šehelliški* (bir kült nesnesi, sepet?, çukurluk?, yalak?. Bkz. Ünal, 2016, s. 626) ile *gangati* bitkisi verildiği anlaşılmaktadır.

KUB 30.31 (Lebrun, 1977, ss. 95-109)

öy.I

- 1 'I-NA UD.'XVI.KAM' [ku-it-ma]-'an'-kán^D UTU-uš'
- 2 'na-ú-i' u-'up-zi' nu LUGAL MUNUS.'LUGAL' ^{URU}'Ha-at-tu-ši
- 3 ša-ak-ni-ia-an-zi na-at-'za ar'-ha-ia-an e-ša-an-da-ri
- 4 ma-ah-ha-an-ma-kán^D UTU-uš u-up-'zi' a-pé-e-ma
- 5 I-NA ^{URU}Ki-iz-zu-wa-at-na I-'NA' É^DIM É^ši-na-ap-ši-ia
- 6 kat-mar-ši-it-ti ma-ah-ha-an-ma-'kán' A-NA UD^M ½ gi-pé-eš-šar
- 7 V wa-ak-šur pa-iz-zi nu-za 'LUGAL' MUNUS.LUGAL wa-ar-pa-an-zi
- 9 nam-ma a-pé-e-da-ni UD-t[i] Ú-UL ku-it-ki i-en-zi
- 10 UD.XVI.KAM QA-TI

ay.III

- 23 EGIR-ŠU-ma A-NA^DU É^ši-na-ap-ši-ia-aš
- 24 Ú A-NA DINGIR^{MES} LÚ^{MES} É^ši-na-ap-ši-ia-aš
- 25 hu-u-ma-an-da-a-aš I 'u-zi'-an-za IŠ-TU SILA₄ ši-pa-an-t[i]
- 26 EGIR-an-ma 'Ú-NU-UT' LUGAL ap-pa-an-zi
- 27 nu nam-ma I u-zi-an-za IŠ-TU SILA₄ ši-pa-an-ti
- 28 'EGIR'-an-'ma' Ú-NU-UT MUNUS.LUGAL ap-pa-an-zi ták-ša-an-na
- 29 I u-zi-an-za IŠ-TU AMAR SILA₄-ia ši-pa-an-ti
- 30 nu Ú-NU-UT^{HLA} EGIR-an ták-ša-an ap-pa-an-zi
- 31 A-NA <^DHé-pát> É^ši-na-ap-ši A-NA DINGIR^{MES} MUNUS^{MES} É^ši-na-ap-ši-aš-ša
- 32 I u-zi-an-za SILA₄ ši-pa-an-ti EGIR-an-ma Ú-NU-UT LUGAL ap-pa-an-zi
- 33 nu nam-ma I u-zi-an-za IŠ-TU SILA₄ ši-pa-an-ti
- 34 EGIR-an-ma Ú-NU-UT MUNUS.LUGAL ap-pa-an-zi ták-ša[-an-na]
- 35 I u-zi-an-za IŠ-TU AMAR SILA₄ ši-pa-an-ti EGI[R-an-ma]
- 36 Ú-NU-TE^{MES} ták-ša-an ap-pa-an-zi

ay.IV

- 20 ne-ku-za [me-hur a-pé-e]-'da-ni-pát' UD-ti GE₆-az I-NA É^DIM
- 21 É^D Hé-pát[t ...]É^ši-na-ap-ši
- 22 še-hé-el-li-[iš-ki-in] pí-an-zi I-NA É^DU ha-am-ri-ia
- 23 ^DHé-pát hur-ti[-iš-ši-i] Ú A-NA ^DHé-pát ha-a-ri-ia
- 24 še-hé-el-li-iš[-ki-in p]í-an-zi ^DHi-la-aš-ši-ti-ia
- 25 ma-a-an še-hé-el-l[i-iš-k]i-iš e-eš-zi nu-uš-ši
- 26 pí-an-zi ma-a-an [Ú-UL]-ma nu-uš-ši Ú-UL pí-an-zi

...

- 41 ma-ah-ha-[a]n-ma zi-in-na-an-zi
- 42 nu A-N[A] É^DIM du-up-ša-hi-ia-aš ^DHé-pát du-up-ša-hi-ia-aš
- 43 ŠA [É^š]i-na-ap-ši ga-an-ga-a-ti I-NA É^ši-na-ap-ši
- 44 pí-a[n-zi] šal-li-ia-aš-ša É^ška-ri-im-na-aš
- 45 x [...] x pí-an-zi UD.XXIII.KAM QA-TI

öy.I

- 1 16.günde Güneş Tanrısı
- 2 henüz doğmamışken kral ve kraliçe *Hattuša* kentinde
- 3 yağlanırlar. Ve onlar ayrı otururlar.
- 4 Güneş Tanrısı doğduğunda ise onlar
- 5 *Kizzuwatna* kentindeki Fırtına Tanrısının tapınağındaki *şinapši*'de

6 arınır. Günün (üzerinden) ½ *gipeššar*¹
7 beş *wakšur*² geçince kral ve kraliçe yıkanır.
8 Sonra o günd[e] hiçbir şey yapmazlar.
10 16.günün tableti bitti.

ay.III

23 Fakat onun arkasından *šınapši* evinin Fırtına Tanrısı için
24 ve *šınapši* evinin erkek tanrılarının
25 hepsi bir *uzianza*³ ile kuzu kurban ed[er].
26 Arkasından ise kralın çömleğini tutarlar.
27 Ayrıca bir *uzianza* ile kuzu kurban eder.
28 Arkasından ise kraliçenin çömleğini tutarlar. Birlikte
29 bir *uzianza* ile dana (ve) kuzu kurban eder.
30 Çömlekleri arkadan birlikte tutarlar.
31 *šınapši* evinin Tanrıça *Hepat*'ı için *šınapši* evinin kadın tanrılarına
32 bir *uzianza* ile kuzu kurban eder. Arkasından ise kralın çömleğini tutarlar.
33 Ayrıca bir *uzianza* ile kuzu kurban eder.
34 Arkasından ise kraliçenin çömleğini tutarlar. Birlikte
35 bir *uzianza* ile dana (ve) kuzu kurban eder. Arka[dan ise]
36 çömlekleri birlikte tutarlar.

ay.IV

20 Akşam [zamanı o] günde karanlıkta Fırtına Tanrısının tapınağında
21 Tanrıça *Hepat*'ın tapına[ğı ...] *šınapši* evine
22 *šehelli[ški*'yi] verirler. Fırtına Tanrısının tapınağındaki *hamri*'de
23 Tanrıça *Hepat*, *hurti[šši*⁴] ve Tanrıça *Hepat*'ın *hariyasına*⁵
24 *šehelli[ški*'yi v]erirler. Tanrı *Hilašši*
25 eğer *šehell[išk*]i (için) varsa ona
26 verir. Eğer [yoksa] ona vermez.

...
41 Sona er[di]ği zaman ise
42 Fırtına Tanrısının tapınağı[na] *dupšahileri*⁶, Tanrıça *Hepat*'ın *dupšahileri*
43 *šınapši* evinin *gangati* bitkisini *šınapši* evinde
44 verir[ler]. Ve büyük tapınakta
45 ... [...] ... verirler. 23.gün bitti.

šınapši evinin *gangati* bitkisiyle olan ilişkisi, *Hurri* tanrıları listesine ait bir fragmanda da karşımıza çıkmaktadır. *gangati* (^{TU7}*gangati*^{SAR}, *kankati*-, *kankanti*-), “bitki, sebze, yeşillik ve sebze çorbası” anlamlarına gelen bir kelimedir (Ünal, 2016, s.308). Babil dilindeki duaların yer aldığı *Ištar-Pirinkir* ritüelinde *gangati*- bitkisinin temiz ve saf olduğuna dair bilgi yer almaktadır (Beckman, 2014, s.36). İncelenen bu kısa pasajdan anlaşılacağı üzere, bu bitkinin *šınapši* evinde kullanılması hem bitkinin arındırıcı etkisinin olduğunu hem de günahlardan arınmak için bu yapının seçildiğini göstermektedir. Yukarıda incelediğimiz metinde *gangati* bitkisiyle geçen *šehelliški*'nin ise bir kült nesnesi, çukurluk⁷ sepet⁸ anlamlarına geldiği bilinmektedir (Ünal, 2016, s.626). *šehelliški*'nin bazı kültürel sunum öğelerinin içinde bulunduğu bir kap olduğu da yapılan yorumlar arasındadır (Mouton, 2008, s.55).

¹ *gipeššar*: arşın. Bkz. Ünal, 2016, s. 345-356.

² (^{URUDU})*wakšur*: Bir zaman ölçüsü, bir yiyecek maddesi ölçüsü, bir avuç. Bkz. Ünal, 2016, s. 780.

³ *uzianza*: Hurrice ritüellerde bir sunum malzemesi, muhtemelen bir içecek. Bkz. Ünal, 2016, s. 776.

⁴ *hurtišši*:- Tanrıça *Hepat*'ın lakabı, bir bina veya bir çeşit ekmek. Bkz. Ünal, 2016, s. 240.

⁵ *hariya*:- dere, vadi. Bkz. Ünal, 2016, s.177.

⁶ *dupšahi*:- Tanrıları çağırma ayini, bir *Kizzuwatna* ayini. Bkz. Ünal, 2016, s. 739.

KBo 35.139 (Groddek ve Kloekhorst, 2006, s. 163)

öy.

3]x ŠA ^Éšī-na-ap-ši an-da ka-an-ga-ta-a-an -z[i]

öy.

3]...’nın şinapši evinde gangati- bitkisiyle tedavi ederler.

Kummanili Papanikri’nin doğum ritüel metni, doğum yapmak üzere olan hamile kadını arındırmaya yönelik bir metindir. Hamile bir kadının işlediği hata yüzünden pis sayılması, kadının doğum yapacağı sandalyeye oturmak istemesi ve ardından sandalyenin bozulması, anne adayına tanrı tarafından yöneltilmiş öfkenin işaretidir. *patili*- rahibi ise kızgın tanrıya hamile kadının hatalarını affetmesini ve onu tekrar saf, temiz yapması için dua etmektedir. Metinde uygulanan ritüeller ise *şinapši* evinde gerçekleştirilmekte, daha sonra *şinapši* evi temizlenmektedir. Böylece *şinapši* evinin arındırıcı yönü bir kez daha karşımıza çıkmaktadır.

KBo 5.1 (Mouton, 2008, s. 95)

I

12 nam-ma har-na-a-ú Ú-NU-TE^{MEŠ}-ia šī-na-ap-ši-ia
 13 pé-e-da-a-i na-at a-ra-ah-za dam-mi-li pé-di da-a-i
 14 nu-za-kán MUNUS^{TUM} an-da-an-pát ha-a-ši LÚ^Upa-ti-li-iš-ša
 15 A-NA MUNUS^{TUM} ki-iš-ša-an te-ez-zi ar-ha-wa-za
 16 a-ri-ia I-NA ^Éka-ri-im-mi-wa-at-ták-kán ku-it
 17 an-da ša-ga¹(TA)-a-iš ki-ša-at

...

31 nam-ma har-na-a-ú ^{UZU}UDU NINDA^{HI.A}-ya ku-e-uš pár-ši-ya-an-ni-iš-ki-it
 32 na-aš šī-na-ap-ši-ia pé-e-da-a-i
 33 na-aš hu-u-up-ru-uš-hi-ia ZAG-az da-pu-ša da-a-i
 34 nu šī-na-ap-ši-ia 2-TA.ĀM u-uz-zi-ia IŠ-TU 2 UDU
 35 4 MUŠEN-ia šī-pa-an-ti ...

...

48 ne-ku-uz me-hur-ma šī-na-ap-ši-ia-aš še-er
 49 2 še-he-el-li-iš-ki-uš pa-a-i ŠA še-he-el-li-iš-ki-ma
 50 ME-EL-QÉ-ZU ki-iš-ša-an 2 ^{SIG}ki-iš-ri-iš
 51 4 ^{TUG}ku-re-eš-šar 2 tar-pa-a-la-aš SÍG SA₅ 2 tar-pa-a-la-aš SÍG ZA.GÌN
 52 2 GÍN KÙ.BABBAR 2 za-ap-za-ga-i-ia na-at še-er
 53 BE-EL SÍSKUR šī-ia-an har-zi ...

II

1 nu EN^{MEŠ} SÍSKUR šī-na-ap-ši-ia pa-a-an-zi
 2 nu 2 MUŠEN ha-ra-at-ni wa-aš-du-li wa-ar-nu-wa-an-zi
 3 1 SILA₄-ma e-nu-ma-aš-ši wa-ar-nu-wa-an-zi
 4 ne-ku-uz me-hur-ma NINDA.GUR₄.RA šu-ni-ia-an-zi
 5 DUMU-ia šu-up-pí-ia-ah-ha-an-zi
 6 I-NA UD.4.KAM-ma šī-na-ap-ši šu-up-pí-ia-ah-ha-an-zi

...

I

12 Sonra doğum sandalyesini ve alet edevatları *şinapši*’ye
 13 götürür. Onları dışarı el, değmemiş yere koyar.
 14 Kadın içeride kendisi doğurur. *patili*- rahibi ise
 15 kadına şöyle söyler:
 16-17 “Ortaya çıkan fal işaretini büyük tapınakta fal vasıtasıyla tamamen öğrenin!”

...

31 Sonra doğum sandalyesini, koyunu ve parçalanmış ekmepleri

32 onları *šınapši*'ye götürür.

33 Onları sağ taraftaki kâsenin yanında koyar.

34 ve *šınapši*'de iki kez *uzzi* ile iki koyun

35 dört kuş kurban eder. ...

...

48 Akşam vakti *šınapši*'nin yukarısında

49 iki *šehelliški*'leri verir. *šehelliški*'lerin

50 kurban malzemesi şöyle(dir): iki *kišri*⁷,

51 dört *kureššar*⁸, kırmızı yün(den) iki *tarपालa*⁹, mavi yün(den) iki *tarपालa*,

52 iki şekel gümüş, iki cam. Onları kurban beyi mühürlemiş (olarak) tutar. ...

II

1 Kurban beyleri *šınapši*'ye giderler.

2 Ve iki kuşu suç (ve) günah (için) yakarlar.

3 Bir kuzuyu ise *enumašši*¹⁰ için yakarlar.

4 Akşam vakti ise kalın ekmeği doldururlar.

5 Ve çocuğu temizlerler.

6 Dördüncü gün ise *šınapši*'yi temizlerler.

...

Orta Hitit dönemine ait olan metin, doğum için önceden yapılması gereken eylemleri açıklayan en az iki günlük bir ritüeldir. Kavşakta iki oğlağı kurban edenin *patilli*- rahibi olduğu ifade edilmiştir. Oğlakların bir tanesi de *šınapši*'nin erkek tanrılarına kurban edilmiştir.

KUB 9.22 (Mouton, 2008, ss. 87, 92)

III

20 [n]a-aš-ša-an ma-ah-ha-an KASKAL-ša-aš ha-at-re-eš-na-aš

21 [pa]ra-a a-ri-nu I MÁŠ.TUR A-NA DINGIR.LÚ^{MEŠ} ši-na-ap-ši-ya-aš

22 [ši-p]a-an-ti I MÁŠ.TUR-ma DINGIR.LÚ^{MEŠ} URU^{LIM}

23 [ši-pa-a]n-ti

III

20 [v]eya o yolun kavşağına

21 [var]dığında bir oğlağı *šınapši*'nin erkek tanrılarına

22 [kur]ban eder. Bir oğlağı ise kentın erkek tanrılarının

23 [kurba]n eder.

İmparatorluk dönemine ait olan fal metninde, *šınapši* yapısının *Tarhuntašša* kentinde yer aldığını görmekteyiz. Fırtına Tanrısının kızgınlığı ise fal aracılığıyla *šınapši* evinde sorgulanmaktadır.

KUB 5.20 (Güterbock vd., 2013, s. 375)

I

19 ... ^DU Éši-nap-ši-ia-aš-š[-a] I-NA URU ^DU-aš-ša

20 ku-iš-ki TUKU.TUKU-u-an-za ...

I

⁷ ^{siG}kišri-: Yünden yapılmış bir şey. Bkz. Ünal, 2016, s. 350.

⁸ ^{TÜG}kureššar: Kadın baş örtüsü, polos, yazma. Bkz. Ünal, 2016, s. 368.

⁹ ^(siG)tarपालa-: Yünden mamul bir giysi. Bkz. Ünal, 2016, s. 698.

¹⁰ *enumaššiya*-: Bariş, sakinleşme, yatışma, sulh. Bkz. Ünal, 2016, s. 109.

19-20 ... *Tarhuntašša* kentinde (yer alan) *šinapši* evinin Fırtına Tanrısı kızgın mıdır?

II. *Muwatalli*'nin *pihaššašši* Fırtına Tanrısına yaptığı dua metninde *šinapši*, bir satırda determinatifsiz, bir diğer satırda ise GIŠ determinatifiyle yazılmıştır. Laroche, *Kizzuwatna* kökenli bir terim olarak ele aldığı *šinapši*'nin tapınaklarla ilgili bir terminoloji olan Hititçe “*hिलammar*-kapı yapısı, propilon” ile eşit olduğunu belirtmiştir (Laroche, 1978-1979, s. 234; Naumann, 1985, s. 466; Singer, 1975, ss. 69-103; Ünal, 2016, s. 212, Tuncer, 2021, s. 403-432). *šinapši*'nin verilen tanımlarının birinde “tapınakta ritüel eylemlerin gerçekleştirildiği bir kapı yapısı” olarak kabul edersek işlediğimiz metinde *šinapši*'nin ağaçtan yapılmış kültürel bir kapı yapısı olduğunu söyleyebiliriz.

KUB 6.45 (Singer, 1996, ss. 12, 34)

I

62 [DU UR]U *Kum-ma-an-ni* D*Hé-pát* URU *Kum-ma-an-ni* DU *ši-na-ap-ši*

63 [DH]é-pát GIŠ *ši-na-ap-ši* DU HUR.SAG *Ma-nu-zi-ya* ...

I

62 *Kummani* kentinin Fırtına Tanrısı, *Kummani* kentinin Tanrıça *Hepat*'ı, *šinapši*'nin Fırtına Tanrısı

63 *šinapši* (kapısının?)'nin Tanrıça *Hepat*'ı, *Manuziya* Dağının Fırtına Tanrısı ...

Bayram ritüellerindeki Hurri tanrılarının listesini işleyen aşağıdaki metinde, *Šinapši* Dağı geçmektedir.

KBo 35.141 (Groddek vd., 2006, s. 167)

x+1 [] x x x x 'DINGIR^{MEŠ}' x[

2' [-]na HUR.SAG *ši-na-ap*[-*ši*

...

x+1 [] ... 'tanrılar' x[

2' [-] ... *Šinapši* Da[ğ]ı

...

Hititçe çivi yazılı belgelere göre, *Šinapši* Dağı hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. III. *Hattušili* ve *Puduhepa* döneminde Hurri etkisi, Hitit dininde daha fazla belirginleşmeye başlamış ve *Kizzuwatna* ritüellerine göre *kaluti*/tanrılar dizisi *Tešup* ve *Hepat* olmak üzere iki gruba ayrılmıştır (Archi, 1992, ss. 12-13; Arıkan, 1998, s. 277). Aynı dönemde *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası, Hatti memleketinde aynı isimle kalıyorken, Sedir Ülkesinde ise bu Tanrıça *Hepat* adını almaktadır (Metin için bkz. KUB 21.27 I 1-6. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. Sürenhagen, 1981, ss. 108-109). Duplikat bir metin olan KBo 34.90'da geçen Sedir Ülkesinin erkek tanrıları ile *šinapši*'nin birlikte geçmesinden yola çıkılarak *Šinapši* Dağının *Kizzuwatna* bölgesinde yer aldığı ve *Amanos Dağları* ile eşitlenebileceği fikri öne sürülmüştür (Archi, 1992, ss. 12-13; Forlanini, 2000, s. 10 dipnot 9; Güterbock vd., 2013, s. 378). Yukarıda işlediğimiz KUB 6.45 numaralı metin ile diğer araştırmacıların fikirlerinden yola çıkarak *Šinapši* Dağının *Kizzuwatna* bölgesinde olduğunu düşünmekteyiz (Monte, 1992, s. 100; Monte ve Tischler, 1978, s. 259).

Ruhsal ve bedensel hastalıkların giderilmesi için yapılan *Ammihatna*, *Tulbi* ve *Mati* ritüelinde, *šinapši* evinin erkek ve kadın tanrıları için “*kupti*”nin *walh-* yapılması/vurulması söz konusudur. “*kupti*” kelimesi için çeşitli yorumlar yapılmıştır (Friedrich, 1952-1954, s. 117; Güterbock, 1975, s. 276; Haas ve Wäfler, 1974a, s. 218; Laroche, 1949, s. 17 dipnot 29; Lebrun, 1979, s. 157; Puhvel, 1997, s. 259; Sommer, 1940, ss. 24-28; Tischler, 1983, s. 642; Ünal, 2016, s. 366). Yazılıkaya'daki D kaya yarığında, arınma ritüeli sırasında yerleştirilmiş olması mümkün görülen çivilerle sabitlenmiş bir domuz embriyosu (Seeher, 2011, s. 157) ile Yazılıkaya A odasından B odasına ulaşan yol üstündeki kayada tespit edilen bölümde, kuş ve insan iskeletleri açığa çıkartılmış ve kuşlardan biri on dört bronz çiviyle yere sabitlenmiştir (Bittel, 1970, s. 109). Nuzi belgelerinde “*kupta mahāšu*” olarak karşımıza çıkan bu kelime grubu, Hititçe “*kupti walh-*” olarak yorumlanmak istenmiştir (Güterbock, 1975, s.

276; Laroche, 1949, s. 17 dipnot 29; Oppenheim, Reiner ve Biggs, 1971, s. 555). Akadça bir kelime olan *KUPTU* için Laroche, “temel çivisi”, Güterbock da “çivi²/tahta çivi” anlamını vermiştir (Mouton, 2008, ss. 87, 92). Bu değerlendirmelerden yola çıkarak çeşitli anlamlara sahip olan “*kupti*” kelimesinin *walh*-vurmak fiili ile bağlantısından dolayı “çivi” olarak yorumlamak istiyoruz. Ayrıca bu belgede *şinapši* yapısında hem erkek hem de kadın tanrıların olduğunu da açıkça görebilmekteyiz.

KBo 23.1+ (Strauß, 2006, ss. 261-262, 267)

I

53 *nu aš-ka-az II ku-up-ti-uš wa-al-ha-[(an-zi)]*

54 ŠA.BA I *ku-up-ti-in A-NA DINGIR^{MES} LU^{JMES} r^Eš-i-nap-ši-ya^r-[(aš)]*

55 I *ku-up-ti-in-ma A-NA DINGIR^{MES} MUNUS^{MES} Éš-i-nap-ši-ya-[(aš)]*

I

53 2 çiviye kapıdan (kapı yönünden) vuru[(rlar)].

54 1 çiviye *şinapši* evinin erkek tanrıları iç[(in)] (vururlar).

55 1 çiviye ise *şinapši* evinin kadın tanrılarına is[(e)] (vururlar).

Kuraklık için *Kummani* kentinin Fırtına Tanrısına dua eden II.*Muwatalli* inceleyeceğimiz metinde kuraklığın sebebinin babasının zamanında meydana gelen kültürlerin ihmaline ve o dönemki zenginliğin kötüye kullanılmasına bağlamaktadır. Böylece II.*Muwatalli*, kentlerdeki kültürleri yenilemek ve onların arasında bulunan *şinapši*'lerin temizlenmesi için tanrılara yemin etmektedir.

KBo 11.1 (Freu ve Mazoyer, 2008, s. 340; Lebrun, 1980, ss. 294-309; Singer, 2002, s. 84)

öy.

32 *ma-a-an-ma HUR.SAG-ma ku-iš-ki na-aš-ma ši-nap-ši šu-up-pa AŠ-RU ku-it-ki HUL-ah-ha-an nu A-NA^DU ar-ku-wa-^ret^r ki-nu-na-at k[a-a-ša]*

33 EGIR-pa SIG₅-ah-mi URU^{DIDLL.HI.A} a-ša-an-du-uš ku-i-e-eš ku-e-da-aš A-NA URU^{DIDLL.HI.A} ši-nap-ši e-eš-zi na-at^r ú^r-e-ha-an-zi x-[...]

34 *nu EGIR-pa šu-up-pi-ya-ah-hu-u-wa-ar ma-ah-ha-an na-at QA-TAM-MA EGIR-pa šu-up-pi-ya-ah-ha-an-zi*

35 *ma-a-an-na mar-ša-nu-wa-an ku-it-ki na-at še-^rek^r-kán-zi ma-ah-ha-an na-at QA-TAM-MA EGIR-pa šu-up-pi-^rya^r-[ah-ha-an-zi]*

36 *ma-a-an dan-na-ad-du-uš-ma ku-i-e-eš URU^{DIDLL.HI.A} ši-nap-ši ku-e-^rda^r-aš A-NA URU^{DIDLL.HI.A} e-eš-zi nu-uš-ma-ša-at x-[...]*

37 *nu a-pu-u-uš-ša QA-TAM-MA e-eš-šu-wa-an ti-an-zi ...*

öy.

32 Eğer herhangi bir dağ veya kutsal *şinapši* yeri herhangi bir şekilde kirlenmiş (ise) ve o Fırtına Tanrısına dua ettiyse, i[şte] şimdi onları (ben, majeste *Muwatalli*)

33 tekrar yerine koyacağım. (İçinde) oturulan kentleri, *şinapši*'ye sahip kentleri onları gezecekler. ... []

34 Yeniden temizleme (konusuna gelince), onları tekrar temizleyecekler.

35 Eğer herhangi bir şey kirlenmişse ve onu biliyorsanız, onları yeniden temiz[leyecekler].

36 Eğer terk edilmiş kentler, *şinapši*'ye sahip kentler onları ... []

37 ve onları aynı şekilde kutlamaya başlayacaklar. ...

İmparatorluk dönemine tarihlendirilen kehanet metni, Tanrıça *Hepat*'ın rüyasında birisiyle henüz inşa edilmemiş bir bina hakkında konuştuğuna dair bilgi vermektedir. Hitit kraliçesinin rüyası, *şinapši* yapısının inşasına yöneliktir (Mouton, 2007, s. 218). Dikkat çeken bir diğer nokta ise *Nerik* kentinde *şinapši* evinin bulunmasıdır.

KUB 22.65 (Sakuma, 2009, ss. 250-251)

ay.III

14 DINGIR^{LUM}-ya ku-it A-NA MUNUS.LUGAL Û-[it IQ-BI I-NA

15 É DINGIR^{LIM} ú-e-da-an-du na-^rat^r [
 16 MUNUS.^rLUGAL^r-ya ŠA MUNUS.LUGAL pi-an-^rta^r]-[
 17 ^rÉ-šī-nap^r-šī-ya ku-it I-NA^{URU}N[e-ri-ik
 18 ^rEGIR-pa^r [n]a^r-^rat^r-na-^ra-wis^r ú-^re^r-d[a-an-zi
 ...

ay.III

14 Tanrı, kraliçeye rüya[ile (şunu) söyledi: -de
 15 Tapınak inşa etsinler! Ve onu [
 16 kraliçe ve kraliçenin gitmi^rş^r [
 17 N[erik kentindeki ^rşinap^ršī evine
 18 ve o ^rtekrar^r inşa edil[mez.
 ...

Kizzuwatna topraklarına ait ritüel fragmanında, *Tešup* ve *Hepat* tanrı çiftinin oğulları olan Tanrı *Šarruma* için *şinapši* evinin karşısında kurban sunulmaktadır. Anlamı henüz tam olarak bilinmeyen Hurrice ritüel terimi *w/puri(ya)-*, Hititçe belgelerde bir kurban veya ritüelin adıdır (Haas vd., 1974b, ss. 101-102; Güterbock ve Hoffner, 1997, ss. 387b-388a). Bir diğer Hurrice ritüel terimi *keld-/kelt-* ise “sağlık, selamet; pankreas” (Ünal, 2016, s. 335) anlamlarına gelmektedir. Çivi yazılı belgelerden öğrendiğimiz kadarıyla *keldi* kurbanları için kuş, kuzu ve oğlaklar yakılmaktadır (Haas, 1994, s. 659).

KBo 17.69 (Haas, 1998, s. 75)

sağ sütun

7^r EGIR-an-da-ma^{LÚ}pa-ti-li-iš I MUŠEN.GAL
 8^r I^{NINDA}na-ah-hi-ti-in UP-NI IV^r NINDA.SIG Ĭ.GIŠ GEŠTIN te-pu
 9^r A-NA^DLUGAL-ma^Éšī-nap-šī-ya-aš IGI-an-da
 10^r wu^rri-ya ke-el-ti-ya šī-pa-an- ti
 ...

sağ sütun

7^r Daha sonra ise *patili-* rahibi bir büyük kuşu
 8^r 1 *nahhiti* ekmeği, avuç dolusu dört^r ince ekmeği, bitki yağı, az miktarda şarabı
 9^r Tanrı *Šarruma* için *şinapši* evinin karşısında
 10^r *wu^rriya kelti* kurbanı sunar.
 ...

“*Arzawa-Kizzuwatna* Ritüeller Kataloğu” (Miller, 2004, s. 30), ritüel tabletlerine farklı bir bakış açısı sağlamakta ve bu ritüellerin konuya veya kültürel çevreye göre arşivlenip kataloglandıklarını göstermektedir. KBo 31.6’da işlediğimiz kısımda yazarın adı ne yazık ki korunamamıştır. Metinde, *şinapši* evinin tanrıları bir şeye kızdığında ne yapılması gerektiğine dair açıkça bir bilgi olmasa da o durumda uygulanacak ritüele dair özet bilgi aktarılmaktadır.

KBo 31.6 (Miller, 2004, ss. 32-33; Wegner, 2002, s. 183)

ay.^r III

6^r [x TUP-PU INIM^{LÚS}]ANGA ma-a-an DINGIR^{MEŠ}É-šī-nap-šī-ya-aš ku-e-da-ni me-na-ah-ha-an-da
 7^r [TUKU.TUKU-an-]-te-eš nu kiš-an DÜ-an-zi

ay.^r III

6^r Ra[hibin sözlerinin ... tablet]: Eğer *şinapši* evinin tanrıları herhangi bir kimseye karşı
 7^r [öfkelenir]se şöyle yaparlar:

İmparatorluk dönemine tarihlendirilen bir metinde, *şinapši*'nin erkek tanrılarının güçlü olup karınlarının tok olmasına vurgu yapılmıştır. Metinde görüldüğü üzere, *şinapši* burada determinatifsiz geçmektedir.

KBo 34.90+ (Güterbock vd. 2013, s. 376a)

12' [DINGIR^{MEŠ} LÚ]^{MEŠ} *ši-nap-ši-ya-aš i[n-na-ra-u-wa-an-te-eš*

13' [*na-at-za*] *iš-pí-ya-an-du[-ni-in-kán-du*

...

12' *şinapši*'nin [erkek tanrı]ları g[üçlü (olsunlar)]!

13' [ve onlar] doy[sunlar]!

...

Tanrı *Hamišhara* ait ritüel metninde, ölü bir kimsenin *şinapši* evine gittiğini öğrenmekteyiz. Metinde geçen ölünün arasında bulunan tanrılar ile *şinapši* evinin yeraltı dünyasına ait olduklarını düşünebiliriz.

KUB 30.28+ (Arıkan, 2003, ss. 50-51; Otten, 1958, ss. 96-97)

ay.

1 [*nam*]-*ma-kán* ^{LÚ}*pa-a-ti-iš ku-iš šu-uh-hi še-er nu-kán É-ri kat-ta-a[n-da]*

2 *hal-za-a-i ak-kán-za ku-iš na-an-kán ŠUM-ŠU hal-zi-iš-ša-a-i ku<wa>-p[í-wa-ra-aš]*

3 *pa-it na-aš-kán* DINGIR^{MEŠ}-*aš ku-e-da-aš an-da nu a-pu-u-uš* DINGIR^{MEŠ} *kat-t[a-an ša-ra-a]*

4 *me-mi-iš-kán-zi I-NA É-ši-na-ap-ši-wa-ra-aš pa-it ...*

ay.

1 [Son]ra dam üzerinde duran *pati*- rahibi aşığ[ıya] eve

2 seslenir. Ölmüş olanı adıyla tekrar tekrar çağırır. “O ner[eye]

3 gitti?”. Onun (ölünün) aralarında bulunduğu tanrılar aşığ[ıdan yukarıya]

4 cevap verirler: “O *şinapši* evine gitti”. ...

Sonuç

“Kutsal bir alan, doğumhane, tapınak, *şinapši*- ağacı” vb. gibi çeşitli anlamlara sahip olan ^{(É)/(GIŠ)}*şinapši*- kelimesi hakkında daha önceki bilgiler ışığında çeşitli incelemeler yapılmıştır. *şinapši* kelimesinin Hurrice “iki, çift, ikinci” anlamına gelen *šin-* kökünden türetildiği ifade edilmektedir. Aynı zamanda bu kelimenin Nuzi belgelerinde dava ile ilgili konularda geçmesi ve Hurri kökenli Hititçe metinlerde ise bir yapıyı anlatmak için kullanıldığı görülmektedir. Hititçe çivi yazılı metinlerde *şinapši* kelimesi Hurrice ve Akadça “*hamri, hamarri*”, Luvice “*hamrit*”, Hititçe “*hamri*” kelimeleriyle geçmektedir. Ayrıca Tanrı *Tešup*'un tapınım yerlerinden olan *hamri* yapısı, Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri döneminden itibaren bilinmektedir. Orta Hitit dönemine tarihlendirilen bir metinde *şinapši* ve *hamri* kelimeleri birlikte geçmiştir. Ayrıca Hitit kralı *I.Hattušili*'nin yıllıklarında bahsedilen *Haššu(wa)* seferinde de *hamri* yapısının adı geçmiş ve bu yapı modelini *I.Hattušili*'nin *Haššu(wa)* seferinden getirdiği hakkında yorumlar yapılmıştır. Söz konusu bu yapının hukuki konularla bağlantısı olan bir kurum olduğu öne sürülmüş ve bu yapının kentin dışında yer aldığı ifade edilmiştir. Ayrıca *hamri* yapısında kuşların kurban edildiği de elde ettiğimiz diğer bilgiler arasında yerini almaktadır.

^{(É)/(GIŠ)}*şinapši*-'lerin arındırma ritüellerinde yer almasından dolayı bu yapılar kötülüğü uzaklaştırmaya hizmet eden ve şehrin dışında yer alan kutsal yapılardır. Hititçe çivi yazılı belgelere baktığımızda *şinapši*- yapılarının doğum ile bağlantısı bulunmaktadır. Anne adayları hem dini vazifelerini yerine getirmek hem de tanrının desteğini almak için *şinapši*- evinde bazı ritüeller gerçekleştirmektedir. Hamile kadınların işledikleri günahlardan arındırılması *şinapši*- evinde *patili*-rahibinin ettiği dualar sayesinde olmaktadır; ardından ise *şinapši*- evi temizlenmektedir. Ayrıca *şinapši*- evinde kuşların yakılması ritüeli ile kötülükler yeraltı dünyasına gönderilmiş; böylece günahlardan arınılmıştır. Kral-kraliçe çiftinin arındıkları mekânın *Kizzuwatna* kentinde bulunan Fırtına

Tanrısının tapınağında yer alan *šınapši-* yapısının olması ise bu yapının önemine dikkat çekmektedir. Hititçe bir metinde “GIŠ” determinatifi ile geçen *šınapši-*’nin Hititçe “*hıllammar/kapı yapısı, propilon*” ile eşit olduğunu kabul ettiğimiz takdirde ^(GIŠ)*šınapši-*’nin tapınakta ritüel eylemlerin gerçekleştirildiği kültürel bir “kapı yapısı” görevinde olduğunu düşünebiliriz. *Šınapši* Dağının *Kizzuwatna* bölgesinde olduğunu incelediğimiz çivi yazılı metinler sayesinde düşünmekteyiz; ancak kesin bir sonuç için daha fazla belgeye ihtiyacımızın olduğunu da belirtmek isteriz.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Çalışma tek yazarlı olduğu için yazarın katkı oranı %100’dür.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Archi, A. (1992). Substrate: Some remarks on the foundation of the West Hurrian pantheon. H. Otten, E. Akurgal, H. Ertem, A. Süel (Eds.), *Sedat Alp’a Armağan/Festschrift für Sedat Alp. Hittite and Other Anatolian and Near Eastern Studies in Honour of Sedat Alp* içinde (ss. 7-14). Ankara: Anadolu Medeniyetlerini Araştırma ve Tanıtma Vakfı.
- Arıkan, Y. (1998). Hitit dini üzerine bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 365, 271-285.
- Arıkan, Y. (2003). Hitit çivi yazılı belgelerinde şuhha- “(Düz) dam, çatı” ve onun dinsel ve sosyal hayattaki yeri. *Anadolu Arşivleri/Archivum Anatolicum*, 6(1), 11-57.
- Beckman, G. M. (1983). *Hittite birth rituals* (Second Revised Edition). StBoT 29, Wiesbaden: Harrassowitz.
- Beckman, G. M. (2014). *The babilili-Ritual from Hattusa (CTH 718)*. Winona Lake, Indiana: Penn State University Press.
- Bittel, K. (1970). *Hattusha. The capital of the Hittites*. Flexner Lectures, New York-Oxford: Oxford University Press.
- Devecchi, E. (2005). *Gli annali di hattuşili I nella versione accadica*. Pavia: Italian University Press.
- Erginöz, G. Ş. (1999). *Hititlerde anatomi ve tıp*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Freu, J., and Mazoyer, M. (2008). *L’apogée du nouvel empire hittite. Les Hittites et leur histoire*, Paris: Editions L’harmattan.
- Friedrich, J. (1952-1954). *Hethitisches wörterbuch. kurzgefasste kritische sammlung der Deutungen hethitischer wörter*. 1.-4. Lieferung, Heidelberg: Heidelberg Universitätsverlag, Carl Winter 1957.
- Forlanini, M. (2000). L’orizzonte geografico dei testi hittiti e le liste di evocazione, L. Milano, S. de Martino, F. M. Fales, G. B. Lanfranchi (Eds.), *Landscapes. Territories, frontiers and horizons in the Ancient Near East* in (pp. 9-20). Padova.
- Groddek, D., and Kloekhorst A. (2006). *Hethitische texte in transkription*. KBo 35, DBH-P 19, Wiesbaden: Harrassowitz.

- Güterbock, H. G. (1975). Yazılıkaya: Apropos a new interpretation. *Journal of Near Eastern Studies*, 34, 273-277.
- Güterbock, H. G., and Hoffner, H. A. (1997). *The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*. Vol. P, fasc. 3: (UZU)pattar A to putkiya-, (CHD 4/3) Chicago: Oriental Institute of the University of Chicago.
- Güterbock, H. G., Hoffner H. A., and van den Hout Th. P. J. (2013). *The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*. Vol. Š, fasc. 3 (še- to šizišalla-), CHD S/3, Chicago: Institute for the Study of Ancient Cultures.
- Haas, V. (1998). *Die hurritischen ritualtermini in hethitischem kontext*. ChS 1/9, Roma: CNR-Istituto per gli Studi Micenei ed Egeo-Anatolici.
- Haas, V., and Wäfler M. (1974a). Yazılıkaya und der grosse Tempel, *Oriens antiquus*, 13, 211-226.
- Haas, V., and Wilhelm G. (1974b). *Hurritische und luwische Riten aus Kizzuwatna*. AOATS 3; Hurritologische Studien 1, Kevelaer - Neukirchen-Vluyn: Kevelaer: Butzon und Bercker - Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag.
- Haas, V. (1981). Nordsyrische und kleinasiatische Doppelgottheiten im 2. Jahrtausend. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, 72, 5-21.
- Haas, V. (1994). *Geschichte der hethitischen religion*. Leiden: Brill.
- Haas, V. (2003). *Materia magica et medica hethitica: Ein Beitrag zur Heilkunde im Alten Orient*, Berlin: De Gruyter.
- Laroche, E. (1949). La bibliotheque de Hattusa. *Archiv Orientalní*, 17, 7-23.
- Laroche, E. (1960). Études hourrites. *Revue d'Assyriologie et d'Archéologie Orientale*, 54, 187-202.
- Laroche, E. (1978-1979). *Glossaire de la langue hourrite*. 1: A-L; 2: M-Z, Index, *Revue Hittite et Asianique*, vol. 34-35, Paris: Klincksieck.
- Lebrun, R. (1977). Textes religieux hittites de la fin de l'empire. *Hethitica*, 2, 93-153.
- Lebrun, R. (1979). Les rituels d'Ammihatna, Tulbi et Mati contre une impureté = CTH 472. *Hethitica* 3, 139-164.
- Lebrun, R. (1980). *Hymnes et prières hittites*. *Homo Religiosus* 4, Louvain-la-Neuve: Centre d'Histoire des Religions.
- Melchert, H. C. (1993). *Cuneiform Luvian Lexicon*. *Lexica Anatolica* 2, Chapel Hill: Brill.
- Miller, J. L. (2004). *Studies in the origins, development and interpretation of the Kizzuwatna Rituals*. StBoT 46, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Monte, G. F. del, and Tischler, J. (1978). *Die Orts- und Gewässernamen der hethitischen Texte*. RGTC 6; TAVO Beihefte B 7, Wiesbaden: Ludwig Reichert.
- Monte, G. F. del. (1992). *Die Orts- und Gewässernamen der hethitischen Texte*. Supplement, RGTC 6/2; TAVO Beihefte B 7/6, Wiesbaden: Ludwig Reichert.

- Mouton, A. (2007). *Rêves hittites. Contributions à une histoire et une anthropologie du rêve en Anatolie ancienne*. Leiden - Boston: Brill.
- Mouton, A. (2008). *Les rituels de naissance kizzuwatniens. Un exemple de rites de passage en Anatolie Hittite*. Paris: Universite De Strasbourg.
- Naumann, R. (1985). *Eski Anadolu mimarlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Oppenheim, A. L., Reiner, E., and Biggs, R. D. (1971). *The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago*. Vol. 8, K, (CAD 8), Chicago: Oriental Institute of the University of Chicago.
- Otten, H. (1958). *Hethitische Totenrituale*. Institut für Orientforschung, Veröffentlichung 37, Berlin: Akademie Verlag.
- Puhvel, J. (1997). *Hittite etymological dictionary*. Vol. 4: Words beginning with K, Berlin - New York: Walter de Gruyter.
- Popko, M. (1978). *Kultobjekte in der hethitischen Religion (nach keilschriftlichen Quellen)*, Warszawa: Wydawn. Uniwersytetu Warszawskiego.
- Richter, T. (2012). *Bibliographisches glossar des Hurritischen*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Reyhan, E. (2016). Hitit arşivlerinde Kizzuwatna kökenli Tanrıları Çağırma Ritüelleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 35, 1-38.
- Sakuma, Y. (2009). *Hethitische Vogelorkelttexte*. Teil 1: Untersuchung; Teil 2: Bearbeitung. Unpublished PhD Dissertation, Würzburg.
- Schwemer, D. (2001). *Wettergottgestalten Mesopotamiens und Nordsyriens im Zeitalter der Keilschriftkulturen: Materialien und Studien nach den schriftlichen Quellen*, Wiesbaden: Harrassowitz.
- Seeher, J. (2011). *Taşta Yontulmuş Tanrılar: Hitit Kaya Tapınağı Yazılıkaya*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Singer, I. (1975). Hittite ḫilamar and Hieroglyphic Luwian *ḫilana. *Zeitschrift für Assyriologie und (verwandte Gebiete)/vorderasiatische Archäologie*, 65, Leipzig; Weimar; Berlin, 69-103.
- Singer, I. (1996). *Muwatalli's Prayer to the Assembly of Gods through the Storm-God of Lightning (CTH 381)*. Atlanta, Georgia: Amer Society of Papyrologists.
- Singer, I. (2002). *Hittite Prayers*. (SBL Writings from the Ancient World 11), Atlanta: Society of Biblical Literature.
- Sommer, F. (1940). Aus Hans Ehelolf's Nachlass. *Zeitschrift für Assyriologie und (verwandte Gebiete)/vorderasiatische Archäologie*, 46=Nf 12, 5-52.
- Strauß, R. (2006). *Reinigungsrituale aus Kizzuwatna. Ein Beitrag zur Erforschung hethitischer Ritualtradition und Kulturgeschichte*. Berlin-New York: Walter De Gruyter.
- Sürenhagen, D. (1981). Zwei Gebete Ḫattušilis und der Puduḫepa. Textliche und literaturhistorische Untersuchungen. *Altorientalische Forschungen*, 8, 83-168.
- Tischler, J. (1977-1983). *Hethitisches etymologisches glossar*. Teil 1, A-K. Innsbruck.

- Tischler, J. (2001). *Hethitisches handwörterbuch, Mit dem Wortschatz der Nachbarsprachen*. Innsbruck.
- Tischler, J. (2008). *Hethitisches Handwörterbuch-Mit dem Wortschatz der Nachbarsprachen*. 2., vermehrte und verbesserte Auflage, Innsbruck: Institut für Sprachen und Literaturen der Universität Innsbruck.
- Tischler, J. (2016). *Hethitische texte in transkription. KUB 56 und KUB 57, DBH 49*, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Tuncer, H. (2021). Hititçe çivi yazılı metinlerde “Hilammar” yapısı. *Anadolu'nun Eski Çağlarında İnanç Olgusu ve Yönetim Anlayışı*, İstanbul, 403-432.
- Ünal, A. (2003). Word Play in Hittite Literature?, *Hittite Studies in Honor of Harry A. Hoffner Jr. on the Occasion of His 65th Birthday*, Winona Lake, Indiana, 377-388.
- Ünal, A. (2016). *Hititçe Türkçe, Türkçe Hititçe Büyük Sözlük. Hattice, Hurrice, Hiyeroglif Luwicesi, Çivi Yazısı Luwicesi ve Palaca Sözlük Listeleriyle Birlikte/Grand Dictionary of Hittite-Turkish, Turkish-Hittite alongside with Word Lists of Hattian, Hurrian, Hieroglyphic and Cuneiform Luwian and Palaic*, Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Wegner, I. (2002). *Hurritische Opferlisten aus hethitischen Festbeschreibungen*. Teil II: Texte für Teššub, Hebat und weitere Gottheiten, (ChS I/3-2), Roma: Istituto di studi sulle civiltà dell'Egeo e del Vicino Oriente.
- Wilhelm, G. (1994). *The Hurrians*, (translated from German by J. Barnes). Warminster: Aris and Phillips.

Extended Abstract

Introduction

According to the Hittite cuneiform sources we have analysed in this study, the structure ^{(É)/(GIŠ)}šīnapšī- is generally referred to as “a sacred area, a building, a maternity home, a temple, a gate structure where ritual actions were performed”. The word *šīnapšī-*, derived from the Hurrian root *šin-* (two, double, second), is used in Nuzi sources in matters related to litigation, while in Hittite sources it is used to describe a building.

In Hittite cuneiform documents, there are Hurrian and Akkadian words such as “*hamri*, *hamarri*”, Luwian “*hamrit*”, and Hittite “*hamri*”, which occur with *šīnapšī*. In addition, the *hamri* structure, one of the places of worship of the god *Tešup*, has been known in Anatolia since the Old Assyrian Trade Colonies period. This structure was later regarded as sacred throughout the Hurri lands and Babylonia. *hamri* is also used in the meanings of “*Hurri* cult place, sacred area, cult house”. In Hittite cuneiform documents, the word *šīnapšī* is associated with the *hamri* structure (Hurri cult site, sacred area, cult house), which was a sacred place in all Hurri lands and Babylon. Both *šīnapšī* and *hamri* structures are said to be sacred structures that serve to ward off evil and are located outside the city.

It is thought that birds are burnt in the *šīnapšī*-structure to purify from sin and thus the pollution is sent underground. It is known that the king and queen purified in the *šīnapšī*-structure in the temple of the Storm God in *Kizzuwatna*. Sacrifices were also offered to male and female gods in the *šīnapšī* houses of the Storm God and Goddess *Hepat*. The cult object *šehelliški* and *gangati* plant are offered to the *šīnapšī* house. The purification of pregnant women who are about to give birth is performed by the *patili*-priest in the *šīnapšī* house. After the rituals performed in this building, the *šīnapšī* house is cleaned, considering that the building is polluted.

In a ritual for the cure of mental and physical illnesses, *walh*-making/striking of *kupti* for the male and female deities of the house of *šīnapšī* is involved. The Akkadian word *KUPTU* is translated as “foundation nail, nail/wooden nail”, thus linking it with the Hittite verb *walh*-/to strike and suggesting that the word *kupti* may mean “nail”.

The word *šīnapšī* is also mentioned as a mountain name in Hittite sources. Although there is not enough information about Mount *Šīnapšī*, it is thought that Mount *Šīnapšī* is located in the *Kizzuwatna* region and can be equated with the Amanos Mountains based on the mention of the word *šīnapšī* together with the male gods of the Cedar Country.

The sacrifice offered in front of the *šīnapšī* house for the god *Šarruma*, the son of god *Tešup* and goddess *Hepat*, emphasizes the importance of this house. Due to the protective properties of the male gods of the house of *šīnapšī*, special attention was paid to the honoring of male gods. There are texts indicating that the *šīnapšī* house is related to death. Thus, this structure can be associated with the underworld.

Purpose and Method

In this study, we will present new information about the origin and meaning of the word *šīnapšī-*, which appears with different determinatives (É and GIŠ) in Hittite cuneiform texts, the Hittite cuneiform text places where the word occurs, and the meaning of the word according to these text places, in addition to the information obtained so far. The meaning and function of the word *šīnapšī-*, which is analyzed through Hittite cuneiform texts, will thus be better understood.

The Hittite cuneiform texts in which the word *šīnapšī-* occurs were first collected. Then, the subjects of these cuneiform texts were determined, transcriptions and translations of these texts were made, and comments on the word *šīnapšī-* were made based on the analyzed Hittite texts.

Conclusion

Various studies have been conducted on the word ^{(É)/(GIŠ)}*šīnapšī-*, which has various meanings such as “a sacred area, maternity home, temple, *šīnapšī*-tree”. It is stated that the word *šīnapšī* is derived from the Hurrian root *šin-*, which means “two, pair, second”. At the same time, it is observed that this word is used in Nuzi documents in matters related to litigation and in Hittite texts of Hurri origin to describe a building. In Hittite cuneiform texts, the word *šīnapšī* appears with the words “*hamri, hamarri*” in Hurrian and Akkadian, “*hamrit*” in Luwian, and “*hamri*” in Hittite. In addition, the *hamri* structure, one of the places of worship of the god *Tešup*, has been known in Anatolia since the Old Assyrian Trade Colonies period. In a text dated to the Middle Hittite period, the words *šīnapšī* and *hamri* appear together. In addition, the name of the *hamri* structure is also mentioned in the annals of the Hittite king *Hattušili I*. The *Haššu(wa)* expedition mentioned in the annals of the Hittite king *Hattušili I*. and it has been interpreted that *Hattušili I*. brought this building model from the *Haššu(wa)* expedition. It has been suggested that this building was an institution related to legal matters and it was stated that this building was located outside the city. In addition, it is also known that birds were sacrificed in the *hamri* structure.

Since ^{(É)/(GIŠ)}*šīnapšī*-s are involved in purification rituals, these buildings are sacred structures located outside the city that serve to ward off evil. According to Hittite cuneiform documents, *šīnapšī*-structures are associated with childbirth. Expectant mothers perform some rituals in the *šīnapšī*-house both to fulfill their religious duties and to receive the support of the god. Pregnant women were cleansed of their sins in the *šīnapšī*-house by the prayers of the *patili*-priest, after which the *šīnapšī*-house was cleaned. In addition, the ritual of burning birds in the *šīnapšī*-house sends the evil to the underworld, thus cleansing the house of sins. The fact that the place where the king-queen couple was purified was the *šīnapšī*-structure in the temple of the Storm God in *Kizzuwatna* draws attention to the importance of this structure. If we accept that *šīnapšī-*, which is mentioned with the determinative “GIŠ” in a Hittite text, is equal to the Hittite “*hīlammār*/door structure, propylon” we can think that ^(GIŠ)*šīnapšī-* served as a cultic “door structure” where ritual actions were performed in the temple. The cuneiform texts we analyzed suggest that Mount *Šīnapšī* is located in the *Kizzuwatna* region; however, we would like to point out that we need more documents for a definitive conclusion.